

**Л.М. Березіна, д-р екон. наук, доцент
Полтавська державна аграрна академія**

ПРИРОДОВІДТВОРЮВАЛЬНІ ФУНКЦІЇ У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Постановка проблеми. Світова практика зумовлює необхідність урахування тенденції щодо перенесення акцентів господарського розвитку у царину природовідтворення, забезпечення екологічної рівноваги. Гальмом на шляху такого розвитку стає відсутність у свідомості переважної більшості власників та представників менеджменту підприємств уявлення про природовідтворювальні функції господарської системи, форми ресурсощадного природокористування; відповідні мотиваційні механізми зазвичай виявляються неефективними.

Господарські зв'язки суб'єктів агропромислового комплексу мають розглядатися саме через призму природовідтворювальної функції, а отримані знання та набуті навички щодо ресурсощадного способу організації та забезпечення ефективного використання ресурсного потенціалу підприємства сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності. Від рівня прояву природовідтворювальної функції залежить отримання економічних вигод суб'єктами національного споживчого ринку та ефективність механізмів взаємовідносин підприємств агропромислового комплексу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти ресурсозбереження та ощадливого ресурсовикористання розглядалися багатьма дослідниками. Так, серед публікацій, де досліджується подібна проблематика у царині функціонування сільськогосподарського виробництва, можна назвати наукові розвідки І.М. Андріїшина, В.І. Бойка, П.П. Борщевського, С.А. Генсірука, І.І. Зіньової, В.М. Рабштини, А.Я. Сохнича та ін. Разом з тим, нині не охоплені комплексними науковими дослідженнями і практично не висвітлені у фахових публікаціях питання щодо ролі природовідтворювальної функції та її впливу на формування ефективних організаційно-економічних відносин між підприємствами АПК за умов бурхливого розвитку конкуренції.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Динаміка споживчого ринку вимагає зміни підходів до організації господарської діяльності підприємств агропромислового комплексу,

формування механізмів ефективного управління ними, де чільне місце має посісти природовідтворювальна функція. Значення природовідтворювальної функції дедалі зростає і в аспекті вирішення проблеми формування адекватних організаційно-економічних відносин підприємств агропромислового комплексу.

Висвітлення таких проблем та практична реалізація отриманих наукових результатів сприятиме оптимізації функціонування національного споживчого ринку, позитивно вплине на зміцнення продовольчої безпеки країни, що і визначає актуальність і зумовлює вибір теми даної статті.

Формулювання цілей статті. У статті знайшли відображення питання щодо ролі природо відтворювальної функції у господарській діяльності підприємств АПК, її впливу на забезпечення ефективних організаційно-економічних відносин між ними.

Виклад основного матеріалу досліджень. Сучасний розвиток світогосподарської системи відбувається шляхом бурхливого поширення інноваційного забезпечення на усі процеси розширеного відтворення, які відбуваються на підґрунті використання інформаційної складової і забезпечують формування та обґрунтування стратегій сталого розвитку економічних суб'єктів [2]. За таких умов нові загальноглобальні тенденції зумовлюють необхідність перенесення акцентів щодо напрямів господарського розвитку з економічної на екологічну царину, де вагому роль відіграє природовідтворювальна функція. Господарським результатом прояву відтворювальної функції варто розглядати наступне [3]:

стимулюються процеси впровадження у господарському житті підприємств нововведень екологічного спрямування;

активізується пошук джерел нетрадиційних ресурсів та енергоносіїв;

поширюється пропаганда екологічних знань з метою формування у працівників екологічної свідомості;

реалізуються масштабні проекти, спрямовані на відтворення середовища існування;

стрімко підвищується інтерес до функціонування господарського механізму природокористування як засобу збереження єдиного еколого-економічного простору;

бурхливо виникають ідеї екологізації господарського життя.

Подальше удосконалення організаційно-економічних відносин підприємств АПК має відбуватися з урахуванням викладеного. На жаль, сучасний господарський механізм у сфері агропромислового комплексу має суттєві недоліки щодо природокористування, а саме: відсутність

ранжування потреб у природних ресурсах та облік їх багатофункціональності; серед методів впливу переважають адміністративні; відсутнє уявлення у свідомості багатьох власників та керівників підприємств про необхідність переходу до відновлювального природокористування; мотиваційні механізми щодо ощадливого ресурсовикористання у більшості підприємств або відсутні, або вкрай неефективні [5]. Серед заходів, які нині пропонуються в економічній літературі щодо розвитку природовідтворювальної функції суб'єктів господарювання, варто зупинитися на таких [1]:

забезпечити інституціональний суверенітет об'єкту та заохочення розвитку екологізованих форм підприємництва;

забезпечити масову підтримку інноваторів у сфері формування екологізованого виробництва з метою суспільного сприйняття їх діяльності;

державна регуляторна політика у сфері структуризації економічної діяльності має бути спрямованою на збалансування пошукової активності відносно відтворювальних еколого-економічних відносин у соціумі;

ініціювання залучення іноземних інвестицій на відтворювально-екологічний розвиток господарської діяльності підприємств.

Такі заходи забезпечать екологічно безпечний, стійкий розвиток економіки у цілому, у тому числі і підприємств усіх сфер агропромислового комплексу, сприятимуть відтворенню людини, суспільства і природного середовища, гарантуючи існування людства на планеті.

Вирішення проблеми забезпечення ефективності організаційно-економічних відносин підприємств АПК значною мірою залежить від прояву природо відтворювальної функції щодо використання ресурсного потенціалу усіх його складових елементів – суб'єктів господарювання, що у країнах світу відбувається з беззастережним дотриманням таких принципів [4]:

екологізація виробництва харчових продуктів;

оптимізація витрат виробництва і просування продуктів харчування;

інноваційність техніко-технологічної бази виробництва;

енерго- та матеріалоощадне господарювання;

урахування інтеграційних зв'язків між країнами світу у сфері забезпечення продуктами харчування.

Сукупність елементів ресурсного потенціалу формує специфічні організаційно-економічні засади здійснення господарської діяльності, забезпечує техніко-технологічний супровід виробництва товарів і послуг.

Отже, свідоме розуміння викладених аспектів сприяє обґрунтованості управлінських рішень з урахуванням природо відтворювальної функції як з позицій теорії, так і господарської практики [7].

Дослідження особливостей використання ресурсного потенціалу потребує висвітлення наукових засад розвитку земельних відносин та підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення як важливого елемента у сукупності ресурсного потенціалу суб'єктів агропромислового комплексу [6].

Завдання забезпечення продуктивного використання ресурсів стають дедалі актуальнішими, що зумовлюється глобалізаційними тенденціями та трансформацією господарської діяльності підприємств АПК. Так, нині помітними є від'ємні тенденції щодо трансформації не лише кількісних, але і якісних параметрів задіяних у господарських процесах ресурсів. Зауважимо, що негативно варто оцінити і структурні зрушення у співвідношенні окремих видів ресурсного забезпечення, залучених у господарський процес. Ресурсний потенціал поєднує не лише матеріальні субстанції, засоби, запаси, які можуть бути задіяними, використаними людиною з метою реалізації завдань будь-якого підприємства у складі АПК, а також і працю, форми організації і взаємодії працівників, технологічні процеси, що розглядаються у часі і просторі, в основу яких покладено саме природовідтворювальну функцію.

Висновки. У статті досліджено питання щодо ролі природо відтворювальної функції у господарській діяльності підприємств АПК, її впливу на забезпечення ефективних організаційно-економічних відносин між ними. Серед іншого, вирішення цих питань сприятиме оптимізації товарного забезпечення національного споживчого ринку, динамічному розвитку конкуренції, збільшенню власних економічних вигод підприємств агропромислового комплексу.

Подальші наукові пошуки мають спиратися на дослідження ключових компетенцій у механізмах оптимізації господарських відносин підприємств АПК.

Бібліографічний список: Стоян А. Воспроизводственный духовно-экологический менеджмент в социальной и экономической сфере как информационная основа воспроизводственной стратегии устойчивого развития экономики / А. Стоян // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 7 (151). – С. 160-165. 2. Березіна Л.М. Теоретичні аспекти удосконалення управління ресурсами аграрних підприємств регіону / Л.М. Березіна // Вісник Харківського національного технічного

університету сільського господарства імені Петра Василенка. Економічні науки. – Вип. 71. – Харків: ХНТУСГ, 2008. – С. 8-12. 3. Березіна Л.М. Напрями екологізації в аграрному секторі економіки / Л.М. Березіна // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Сер.: Економічні науки. – № 2 (33). – Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2009. – С. 11-14. 4. Березіна Л.М. Науково-методичні основи ресурсовикористання на підприємствах / Л.М. Березіна // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. Економічні науки. – Вип. 82. – Харків: ХНТУСГ, 2009. – С. 62-67. 5. Березіна Л.М. Екологічно орієнтований механізм господарювання у взаємовідносинах підприємств АПК / Л.М. Березіна // Фінансова безпека та економічне зростання: домогосподарство, підприємство, регіон, держава: зб. тез допов. Міжнар. наук.-практ. конф., (6-7 жовтня 2011 р.). – Полтава: ПУЕТ, 2011. – С. 146-149. 6. Березіна Л.М. Організаційно-економічні аспекти формування відносин підприємств АПК: монографія / Л.М. Березіна. – Полтава: ІнтерГрафіка, 2012. – 280 с. 7. Березіна Л.М. Тенденції та шляхи розвитку відносин підприємств АПК: монографія / Л.М. Березіна. – Полтава: ТОВ НВП “Укрпромторгсервіс”, 2012. – 222 с.

Березина Л.М. Природовоспроизводственные функции в развитии предприятий АПК. Хозяйственные связи субъектов агропромышленного комплекса рассматриваются через призму природовоспроизводственных функций. Подчёркивается, что полученные знания и приобретенные навыки относительно ресурсосберегающего способа организации и обеспечения эффективного использования ресурсного потенциала предприятия будут способствовать повышению конкурентоспособности.

Berezina L. Nature reproduction functions in the development of the enterprises of agro -industrial complex. Economic ties of the entities of agro-industrial complex are considered through the prism of nature reproduction functions. It is emphasized that the acquired knowledge and skills concerning to the resource-saving way of organization and ensuring the efficient use of the resource potential of the enterprises will enhance competitiveness.